

gister res lahko postal važna informacijska naprava, za kar ga usposoblja ntz. zlasti tudi zbog nekaterih dopolnitev v skupščinskem odboru. Tam se je celo sprožilo vprašanje, ali naj ne bi sodišča tudi nove, prve vpise opravljala po službeni dolžnosti. To je pa pogosto stvarno nemogoče. Pri firmi trgovca poedinca bi vsaj glede besedila firme še šlo, nazadnje tudi glede kraja nastana in predmeta podjetja, saj bi se mogel uradno vpisati le kdo, ki že ima trg. podjetje. Pri družbah je težje: ali naj sodišče določa, kdo so člani, kdo od njih naj družbo zastopa, kdo je komanditist in s kakšno mejo odgovornosti za zaveze družbe? Kako naj bi si sodišče pomagalo pri kapitalških družbah? Vsega tega pa niti treba ni. Če podjetje je, ga nekdo tudi vodi, tega človeka bo lahko z dokaj znatnimi kaznimi — druga gre do 6000 dinarjev — prisiliti k redu. Pri kapitalških družbah, pri katerih je vpis v nekem pogledu konstitutiven, teoretično ni možen pritisk, da naj postanejo, praktično pa ni potreben, kajti pred vpisom odgovarjajo vse poslujoče osebe osebno in neomejeno, njihov interes je, da se te odgovornosti čim prej znebe. Razen tega pa novi zakon določa roke za vpis ustanavljajočih se kapitalških družb; po preteku teh rokov velja ustanovitev za neuspelo in ves trud ustanoviteljev je bil neuspešen. (Konec prih.)

Referat o mednarodnih konvencijah o pravni pomoči

na VIII. kongresu Mednarodne Unije advokatov v Parizu,
dne 17. septembra 1937.

Dr. Fran Skabernè.

I. — Ko se je v drugi polovici XIX. stoletja promet med državami, ki blago proizvajajo in onimi, ki ga odjemajo, tako naglo pomnožil, so pripadniki posameznih držav stopali s prebivalci sosednih, pa tudi oddaljenih držav v osebne stike, ki so v mnogih primerih šli tako daleč, da so se sklepali zakoni. Iz takih okolišnosti so se razvila pravna razmerja in potreba po ureditvi mednarodnih vprašanj iz pojmov „*commercium*“ in „*connubium*“ je postajala vedno nujnejša. Zato so države med seboj sklepale konvencije ter zagotovile medsebojno pravno pomoč za svoje državljane.

Izprva so se omejevale na dvostranske pogodbe, toda kmalu je postalo nujno, da se sklenejo tudi kolektivne konvencije.

Tako je bila sklenjena mednarodnopravna konvencija v Haagu z dne 14. novembra 1896, na njeno mesto je potem stopila konvencija podpisana v Haagu dne 17. julija 1905, s katero se urejajo v nekaterih vprašanjih zasebnega mednarodnega prava glede civilnega postopka razmerja med Francijo, Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Belgijo, Dansko, Španijo, Italijo, Luksemburgom, Norveško, Nizozemsko, Portugalsko, Romunijo, Rusijo, Švedijo in Švico. Konvencija se je pa omejevala na sledeče predmete: vročevanje sodnih in izvensodnih spisov, zaprosilna pisma, kavgijo judicatum solvi, brezplačno pravno pomoč in osebni pripor.

Vlade nekaterih držav so sicer to konvencijo jemale za vzorec, sporazumevale so se pa med seboj še dalje in raztezale svoje pogodbe na določila o zapuščinah, zakonitem rojstvu, varuštvu in skrbstvu, proglasitvi za mrtve, priobčevanju listin, stečajih, zakonih itd.

Ob pregledovanju konvencij posameznih držav pa opazamo, da je samo malo takih, ki se tičejo izvršbe sodnih odločb (zlasti sodb). Ne bomo se motili, če smatramo, da treba to pripisati nekemu nezaupanju, ki se nam pa zdi neutemeljeno in ki mora izginiti ter odpreti prosto pot k pripustitvi izvršbe na podstavi sodnih določb in drugih izvršilnih naslovov.

Važnost tega predmeta je bila spoznana na peti in šesti mednarodnopravni konferenci v Haagu (l. 1925 in 1928), ki sta izdelali načrt za kolektivno konvencijo o izvršbi sodnih odločb; ta načrt je pa žal ostal mrtva črka.

Vzpričo mreže od več sto konvencij o tem predmetu se pa vprašajo poslovni svet, zainteresirani zasebniki in tisti, ki zastopajo njihove pravice in koristi pred sodišči in oblastvi, ali ne bi bilo umestno vse to gradivo poenostaviti in urediti s kolektivnimi konvencijami? Ali se ne bi izplačalo zanimati vlade, naj se polotijo tega vprašanja ter nadaljujejo haaško delo?

Celi svet bo razumel, ako to zahtevajo odvetniki, saj so oni tisti, ki v prvi vrsti čutijo nujno potrebo za to, kadar n. pr. hočejo v inozemstvu doseči dovolilo za izvršbo na podstavi sodbe, izdane od domačega sodišča, pa zadenejo na odpor inozemskih sodišč, ki izvršbo odklanjajo, sklicujoč se na okolnost, da ni medsebojnosti, zagotovljene s konvencijo o izvršbi sodnih odločb.

Da kot pobornik glede tega nastopa Jugoslovan, je razlog ta, ker s 1. januarjem 1938 v področjih sedmih apelacij-

skih sodišč v Jugoslaviji, s 1. aprilom 1938 pa tudi v področju osmega in zadnjega apelacijskega sodišča stopi v veljavo zenačeni jugoslovanski zakon o izvršbi, ki vsebuje moderna in liberalna določila o izvršbi sodnih odločb, sodb razsodišč in drugih izvršilnih naslovov, izdanih od inozemskih sodišč in drugih oblastev. Jugoslavija je izvoznica poljedelskih proizvodov in povezana z mnogimi državami v zelo razvitih trgovskih razmerjih, ki so potrebna pravne zaščite, zajamčene s trgovskimi pogodbami in konvencijami o pravni pomoči.

Treba je torej skrbeti zato:

1) da se Haaška kolektivna konvencija z dne 17. julija 1905 izpopolni z določbami glede zapuščin, zakonitega rojstva, varuštva in skrbstva, proglašenja za mrtve, listin, stečajev, zakonov itd.;

2) in da se načrt kolektivne konvencije, ki se tiče izvršbe inozemskih izvršilnih naslovov in sta ga izdelali mednarodnopravni haaški konferenci iz let 1925 in 1928, izpopolni z določbami, ki so se izkazale kot praktične in nujne, in naj ga potem države podpisajo.

Tu ni mesta in tudi ne časa, da bi se izgubili v podrobnosti; vendar bi rad navedel v tem poročilu nekatere pobude, ki bi utegnile postopek olajšati in modernizirati.

V bodočnosti bi se n. pr. mogla opustiti diplomatska pot za pošiljanje sodnih in izvensodnih spisov ter zaprosilnih pisem, ki bi jih rajši pošiljali naravnost sodiščem zaprosene države. Sodne odločbe in drugi izvršilni naslovi, za katere se zahteva izvršba, naj se predložijo apelacijskemu sodišču, v čigar področju se nahaja dolžnik, ki ga bo zadel exequatur.

Nekatere konvencije so določile, da se exequatur izda šele po delibacijskem postopanju. Mislim, da tak postopek služi samo zavlačevanju stvari, ki je vendar nujna. Zato dajem prednost sestavu, ki ga je sprejela konvencija sklenjena dne 8. julija 1899 med Francijo in Belgijo o sodni pristojnosti, o izvršbi sodnih odločb in zapisov javne verodostojnosti. Po tej konvenciji imajo odločbe, ki so jih izdala sodišča in sodni dvori v eni od obeh držav v civilnih in trgovskih stvareh, v drugi državi silo pravomočno razsojene stvari, ako so izpolnjeni pogoji, naštetih v čl. 11 konvencije. Izvršbo dovoli civilno sodišče kraja, kjer naj se izvede. Sodišče, ki je zaproseno zaradi izvršbe, odloča nujno po sumarnem postopku ter preskusi samo to, ali so podani v čl. 11 naštetih pogoji.

Ista načela najdemo tudi v zenačenem jugoslovanskem zakonu o izvršbi in v zakonih nekaterih sosednih držav, n. pr. v Avstriji in na Čehoslovaškem. V Jugoslaviji je pristojnost pridržana okrožnim sodiščem, ki odločajo v senatih treh sodnikov.

V večini držav v izvršilnem postopniku ni predpisano zastopanje po odvetnikih. Ker pa je mogoče, da se postopek na podstavi inozemskih izvršilnih naslovov zaplete, priporočam, naj se določi, da morajo biti stranke zastopane po odvetnikih. Mislim n. pr. na potrebo, da se zahtevajo od zahtevajoče stranke pojasnila ali kakšne listine. Sodniki v splošnem ne znajo tujih jezikov in se morajo, ako hočejo priti v stik z zahtevajočo stranko, posluževati zapriseženih tolmačev ali pa sprožiti težki birokratični ustroj, dočim odvetniki tak posel hitro in vestno opravijo.

Kadar prizadeta stranka ne najde odvetnika, ki bi hotel prevzeti postopanje njenih interesov, naj ga določi sporazumno s pristojnim barojem sodišče, ki je zaproseno zaradi izvršbe. Zaslužek in izdatki odvetnika se prištejejo k datjavam, ki so predmet izvršbe; če pa je stranka siromašna (zahtevajoča ali zavezana stranka), bo uživala brezplačno pravno pomoč in ž njo tudi brezplačno zastopanje po odvetniku.

II. — Videli smo tudi, da so države sklenile mnogo dvostranskih konvencij glede izročitve delinkventov in pravne pomoči v kazenskih stvareh.

Iz istih razlogov kakor pod I. priporočam, naj se v tem predmetu sklene kolektivna konvencija. Sestavljalci bodo imeli na razpolago mnogo konvencij, ki bodo mogle služiti kot obrazec.

Zato opuščam podrobnosti ter se omejujem na to, da podčrtam nekatera načela, ki naj vodijo predlagano konvencijo.

Nobena država ne izroča svojih državljanov.

Države pogodbenice se zavezujejo, izročiti na zahtevo druga drugi osebe, ki so na njiju ozemlju in ki jih preganja ali jih je obsodilo sodišče proseče države zbog dejanja, ki se kaznuje po zakonodajstvu obeh držav, upošteva je vse njiju krajevne zakone, s kaznijo na prostosti najmanj enega leta ali s strožjo kaznijo. Da se ugotovi, ali obstoji obveznost izročitve, je treba vzeti v poštev edino činjenico, ali je dejanje, zbog katerega se zahteva izročitev (ekstradicija), kaznivo na ozemlju proseče države; nasprotno pa je brez pomena, ali se sme oni, čigar izročitev se zahteva, sodno preganjati zaradi istega dejanja tudi v zaproseni državi.

Izročitev ni dopustna, če je kaznivo dejanje, zaradi katerega se izročitev zahteva:

- a) kaznivo samo po vojaških kazenskih zakonih;
- b) če krši samo zakone o tisku;
- c) če nasprotuje carinskim, davčnim ali drugim finančnim zakonom;

č) če je politične narave ali če je v zvezi s podobnim dejanjem; vendar pa se sme izročitev dovoliti, če ni dejanje samo politične, ampak tudi obče narave in če je ta poslednja narava pretežnejša, o čemer odloči zaproseno oblastvo po svobodnem preudarku. Za kaznivo politično dejanje nikakor ni smatrati atentata na življenje poglavarja države ali na člana njegove rodbine.

Morda se bodo države pogodbenice trudile, da najdejo in sprejmejo definicijo pojma „politični delikt“. Le malo kazenskih zakonov ima glede tega posebne določbe, tako n. pr. jih ima italijanski kazenski zakonik od 19. oktobra 1930 v čl. 8-III. Druge države so se temu odrekle. Sestavljalci kazenskega zakonika Čehoslovaške Republike so izrekli mnenje, da je definicija z ozirom na mednarodne odnose nemogoča in le malo umestna. Saj je zares težko najti zadovoljivo rešitev, ker gre za politične interese, ki se različno presojujejo v posameznih državah.

Izročitev se tudi ne izvršuje:

- a) če je pregon zaradi dotičnega dejanja po zakonih zaprosene države izključno pridržan pravosodju te države;
- b) če zastara kazenski pregon ali izvršitev kazni v trenutku, ko se vloži zahteva za izročitev, in sicer po zakonih zaprosene države v vseh njenih pokrajinah;
- c) če je bilo uvedeno kazensko postopanje zaradi istega dejanja zoper dotično osebo v zaproseni državi in tukaj dovršeno s sodbo ali kako drugače, kolikor ni po zakonih te države mogoča obnova postopanja. Izpust ali ustavitev postopanja nikakor ne ovirata izročitve, če sta se opirali samo na to, da je bilo dejanje izvršeno v inozemstvu.

Konvencija naj bi tudi vsebovala določbo, da si bodo države pogodnice na zahtevo izkazovale usluge v kazenskih stvareh.

Usluge obsegajo:

- a) vročitev vseh listin, ki se nanašajo na poslovanje, vštévši sodbe;
- b) zasliševanje obdolžencev, prič in izvedencev, ogled na licu mesta, hišne preiskave, zaplembo in vse ostale preiskovalne ukrepe;

c) pošiljanje listin, sodnih spisov, prepisov teh poslednjih, dokazil kakor tudi vseh predmetov, ki izvirajo iz kazenskega dejanja ali ki spadajo pod konfiskacijo;

č) pošiljanje izpiskov iz kazenskih registrov.

Kazenske sodbe druge države se ne izvršujejo.

III. — Vzemimo, da bo trud Mednarodne Unije odvetnikov imel uspeh in da bodo predlagane konvencije v smislu naših želja sestavljene in podpisane, nam bo morda postavljeno vprašanje, kaj naj se zgodi z dvostranskimi med državami že sklenjenimi konvencijami?

Priporočali bomo sledeče:

Čim pristopijo haaški konvenciji z dne 17. julija 1905 in novim kolektivnim konvencijam, bodo države, ki so med seboj že sklenile dvostranske konvencije glede pravne pomoči, izvršbe sodnih odločb in drugih izvršilnih naslovov, izročitve delinkventov in izkazovanja uslug v kazenskih stvareh, izjavile, da stopijo kolektivne konvencije namesto ustrežajočih določb dvostranskih konvencij z izjemo tistih, ki so v dvostranskih konvencijah ugodnejše za občevarje med oblastvi in za interese zasebnih strank.

Čast mi je torej kongresu predlagati, naj izreče željo:

„Kongres se obrača na Zvezo narodov in na vlade vseh držav brez ozira na to, ali so članice te mednarodne institucije ali ne, naj premotrijo potrebo:

1) da se izpopolni kolektivna konvencija, sklenjena v Haagu dne 17. julija 1905, ki za področje mednarodnega zasebnega in civilnega postopka urejuje razmere med Francijo, Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Belgijo, Dansko, Španijo, Italijo, Luksemburgom, Norveško, Holandijo, Portugalsko, Romunijo, Rusijo, Švedijo in Švico — s predpisi o zapuščinah, pozakonjenju otrok, varuštvu in skrbstvu, proglašenju za mrtev, priobčevarju listin, stečaju in drugih predmetih, ki jih bodo države pogodbenice smatrale za potrebne;

2) da sklenejo kolektivno konvencijo o izvršbi sodnih odločb in notarskih listin na podlagi načrta, ki je bil izdelan na 5. in 6. konferenci za mednarodno pravo v Haagu l. 1925. in 1928. in ki naj ga izpopolnijo s praktičnimi in modernimi predpisi;

3) da sklenejo kolektivno konvencijo o izročitvi delinkventov in dajanju pravne pomoči sodišč in upravnih oblastev na področju kazenskega prava“.